

Keeleteod jälle ritta pandud

Jüri Valge

haridus- ja teadusministeeriumi nõunik

Ritta pandud küll, kõiki arvestavalt kokku loetud ometi mitte. Siin peitubki üks võimalus keeletegude hindamist tulevikus veelgi paremaks teha. Seni on Emakeele Seltsi juhatuse ülesandeks olnud kaalumise teise vooru jaoks sõeluda välja need keeleteod, mis igas mõttes võistluse statuudile vastavad (kõrvale jäävad ei pruugi üldsegi kehvad olla, mahuksid aga paremini mõnele teisele mõõduvõtmisele konkureerima). Üht ettevõtmise eesmärki – talletada eesti keelele tähtsate tegude kroonikat – aitab kindlasti paremini saavutada see, kui seltsi juhatusel õigus on omalt pooltki esitatutele väärt tegusid juurde pakkuda. Küllap järgmisel aastal nii ka läheb.

Möödunud aasta parima keeleteo auhinna saamiseks esitati detsembris alanud ja 22. jaanuaril lõppenud perioodil kokku üksteist ettepanekut, mille hulgast Emakeele Seltsi juhatuse valis välja üheksa.

Peaauhinna valikul eelistasid ministrid Jaak Aaviksoo, Mait Klaassen, Rein Loik, Tõnis Lukas, Toivo Maimets, Peeter Olesk, Mailis Reps ja Paul-Erik Rummo Tallinna tehnikaülikooli küberneetikainstituudis Tanel Alumäe ja Kaarel Kaljuranna eestvõttel valminud „Kõnetuvastusrakendusi nutitelefonidele”. Kolm rakendust („Kõnele”, „Arvuta”, „Diktofon”) võimaldavad dikteerida sõnumeid, e-kirju ja märkmeid, leida aadressi järgi kohti kaardil, teha matemaatilisi tehteid ning ühikuteisendusi (näiteks miilidest kilomeetriteks), samuti salvestada pikki kõnelõike (nt intervjuusid) ning neid tekstiks teisendada ja salvestatud tekstis märksõnade alusel otsinguid korraldada. Täiuslikkuseni on loomulikult veel pikk tee, aga eesti keelele enam kasutatud keeltega võrdsete võimaluste loomisel on kirjeldatud rakendused olulise tähtsusega. Laureaadid said rahalise preemia ning raamatukaupluse kinkekaardid.

Esile tõsta otsustasid ministrid Narva koorikooli (direktor Marina Kossolapova) tegu „Eestikeelse repertuaari omandamine ja osavõtt noorte laulupeost „Maa ja ilm””. Et proovide, kontsertide ning peosuhtluse keelepraktika ja lõimumiskogemus süveneksid, pidasid ministrid otstarbekaks soovitada haridus- ja teadusministeeriumil rahastada noorte lauljate kahepäevast õppesõitu Eestis. Eriauhinnaga

tunnustas koori tegevust ka Eesti ühiskonna väärtusarengu programmi juhtkomitee.

Ministrite tunnustuse pälvis samuti Heli Laanekase ja Ellen Niidu Wiedemanni eesti keele grammatika tõlge saksa keelest eesti keelde. Tunnustamise põhjuseks see, et kuulsa sõnaraamatu kõrval on see grammatika olnud rahvusvaheliselt kõige laiemalt levinud eesti keelt tutvustav klassikaline käsitlus maailmas. Tänapäeval on see üheks eesti keele uurimise alusteoseks. Tunnustuse toetuseks oli tõlkijale ja toimetajale „Eesti keele seletav sõnaraamat” – teos, millega Wiedemanni ajal kultuurkeeles lapseas olnud eesti keel sai täiskasvanuks.

Rahvaauhinna vääriliseks (180 häält) hääletati „Võro keelepesä käivitamine ja arendamine”, tegijaiks Mariko Faster, Triin Rõõmusoks ja Egle Vodi (auhinnaks raamatukaupluse kinkekaardid). Laureaatide algatusel tegutseb alates möödunud aastast viies Võrumaa lasteaias rändkeelepesa: ühel päeval nädalas toimub siis kogu tegevus Võru murdes. Keelepesametoodika kasutamine aitab säilitada eesti kultuurile tähtsat eesti keele kohalikku erikuju ning kasvatada lastes kodanikutunnet ja uhkust oma juurte üle.

Tihedat konkurentsi pakkusid rahvahääletusel võitnud teole „Ajakiri National Geographic eesti keeles” (Erkki Peetsalu; 167 häält), „Austraalia eesti keele õpetajate koondamine, internetipõhise keeleõppesüsteemi käivitamine ja eestikeelse mudilasringi asutamine” (Tiiu-Ann Salasoo; 160 häält), „Elektrooniline õigekirjakäsiraamat „Sõnar”” (Martin Ehala; 153), Wiedemanni grammatika tõlge (136), „Kõnetuvastusrakendused nutitelefonidele” (130), eestikeelse repertuaari omandamine (103), „Eesti-keskne raamatumess Helsingis” (Eesti Kirjanduse Teabekeskus; 81) ja „Leksikon „Majandusarvestus ja rahandus”” (Jaan Alver; 71). Hääletamisel osalejaid oli 768 (oma hääl oli võimalik anda mitme kandidaadi poolt ning nii paljud ka tegid).

Haapsalu Wiedemanni gümnaasiumis toimunud lõpuürituse korraldasid koos võõrustajatega haridus- ja teadusministeerium ning Emakeele Selts; osalejateks olid teiste hulgas kolm bussitäit õpetajaid ja õpilasi mitmekümnest Eesti koolist. Kokkutulnuile esinesid HWG lauljad ja tantsijad, õpetaja Tiina Brock ning lavastaja Margus Kasterpalu. Tervitasid kooli, ministeeriumi ja Emakeele Seltsi esindajad. Ürituse veebiülekanne on salvestatud aadressil <http://www.uttv.ee> (otsingusõna „keeletegu”).

Järjekordne keeletegude aasta on varsti jõudmas poole peale. Selle kokkuvõtted tehakse järgmisel emakeelepäeval Kadrinas.